

Повишаване на екологичното съответствие на европейската икономика: ответни действия и инициативи на държавите-членки и социалните партньори

Executive summary

Въведение

Все по-широко се възприема разбирането, че изменението на климата ще окаже въздействие върху пазара на труда: някои региони, сектори, дружества, професии и групи професионални умения ще бъдат засегнати неблагоприятно, докато други ще спечелят. Следователно социалните партньори и правителствата имат изключително важна роля, която трябва да изпълнят съвместно, за да подпомогнат прехода към по-екологична икономика: инициативите в това отношение включват определяне и насърчаване на необходимите умения за избягване на структурната безработица, подпомагане на ефективни технологии и екологични стартиращи предприятия, и насочване на публично финансиране към мерки за намаляване на екологичната тежест.

В настоящия доклад са разгледани ответните действия и инициативите, предприети от правителствата и социалните партньори в държавите-членки на ЕС и Норвегия в рамките на усилията за изграждане на по-екологична икономика и максимално увеличаване на потенциала за създаване на работни места в тази нова област. Представените констатации се основават на данни, предоставени от националните центрове на Европейския наблюдател на индустриалните отношения (ЕНИО) (EIRO) към Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд (Eurofound). Първата част от доклада е посветена конкретно на националните пакети от мерки за възстановяване, които включват екологични аспекти, като разглежда как държавите-членки са изградили структури и платформи за управление за двустранни и тристранни дискусии, посветени на екологичния дневен ред, и отразява нарастващото осъзнаване на значението на намаляването на емисиите въглероден диоксид (CO_2) и разработването на алтернативни енергийни източници. Обхватът на подобни инициативи включва производство на енергия от възобновяеми източници (включително чрез преобразуване на енергията на приливите и отливите, слънчевата и вятърната енергия), енергийна ефективност, устойчив транспорт, водоснабдяване, управление на отпадъците и устойчиво земеделие. В доклада са разгледани и няколко новаторски инициативи, които могат да се използват и популяризират като примери за добра практика.

Контекст на политиката

През последните години институциите на Европейския съюз разработваха политическа стратегия за екологичната икономика, която въвежда рамка за действията на отделните държави-членки. Основна екологична цел е ангажиментът на Европа за намаляване до 2020 г. на емисиите на CO_2 до ниво с 20 % по-ниско от нивото през 1990 г. Европейската стратегия за устойчиво развитие представлява дългосрочна стратегия, която е отразена в много други стратегии на ЕС (като например Насоките по заетостта и Социалната програма). В отговор повечето държави-членки приеха свои национални стратегии за устойчиво развитие. Европейският план за възстановяване, одобрен от държавните и правителствени ръководители през декември 2008 г., въвежда стратегическата цел за ускоряване на прехода към икономика с ниски въглеродни емисии. По-късно Европейската комисия очерта своята позиция в Бяла книга, издадена през април 2009 г. под заглавие „Адаптиране спрямо изменението на климата — към европейска рамка за действие“. На международно равнище инициативата за „зелени работни места“ представлява послание в рамките на тристранна политика от работодателите, синдикатите и правителствата за насърчаване на устойчиви в екологично отношение работни места и развитие в условията на предизвикателствата, свързани с климата.

Основни констатации

Въпреки че като цяло докладът показва, че правителствата и социалните партньори в повечето страни полагат активни усилия за популяризиране на екологичния дневен ред, степента на ангажиране, мобилизацията и наличието на структури за управление и за дебати варира. Същото важи и за разбиранията на съдържанието на това да си „екологичен“ в Европа (например ядрена енергетика, програми за рециклиране на автомобили, биологично земеделие).

Една мащабна инициатива, въведена от много правителства през последните години, е схемата за предоставяне на финансови стимули на гражданите за бракуване на остарели автомобили. Въпросите за екологичните предимства на подобни схеми и за това дали те подпомагат в по-голяма степен отрасъла на производството на

автомобили, отколкото екологичния дневен ред, станаха, обаче, предмет на значителни дискусии.

Икономическата рецесия измести екологичните въпроси от обществения дневен ред в някои държави-членки, докато други използват предприетите от тях мерки за икономическо възстановяване, за да стимулират прехода към икономика с ниски въглеродни емисии. Пример за добра практика, отнасящ се до екологичен колективен договор, е предвиденият като елемент от белгийския план за възстановяване „еко-чек“: бонус върху заплатата, предоставян при определени условия и съчетан с освобождаване от социален данък, който има за цел да насърчи закупуването на екологично-съобразни и устойчиви потребителски стоки. Тези еко-чекове се считат за бонус, предоставен от работодателя, но на практика се използват в процеса на колективно договаряне за непряко паричане на исканията на синдикатите за увеличаване на трудовите възнаграждения чрез предлагане на подобни „меки“ увеличения на заплатите. Както работодателите, така и работниците се възползват от освобождаването от данъци.

Друг нагледен пример е колективният договор, подписан от италианските социални партньори и ръководството на предприятието, по силата на който след продажбата на фабрика на Electrolux в Scandicci на англо-американски инвестиционен фонд фабриката ще премине от производство на малки хладилници към производство на слънчеви панели и лопати за вятърни турбини. В договора е предвидено, че до 2010 г. фабриката ще наеме на работа не по-малко от 370 от общо 450 работници и служители, които понастоящем работят там.

Социалните партньори в цяла Европа осъществяват разнообразни действия, включващи издаване на декларации за политиката, организиране на конференции и семинари за обсъждане на екологични аспекти и създаване на програми за обучение, които имат за цел членовете на тези организации да придобият необходимите умения. В някои страни, където социалните партньори не са така активни, водеща роля в подобни инициативи често имат неправителствените организации. Очевидни са различията в подходите на представителите на работодателите и работниците, като усилията на работодателите са насочени в по-голяма степен към това да гарантират, че те ще запазят конкурентоспособността си в условията на екологичната икономика. Освен това действията на работодателите в много случаи са движени от мотиви, свързани със съответствието, особено по отношение на екологичното законодателство. Наред с това инициативите на работодателите в екологичната област често са част от общи корпоративни стратегии за социална отговорност. От друга страна, синдикалните организации често осъществяват инициативи за лобиране и популяризиране, насочени към правителствата и бизнеса.

Недостигът на трудови умения е проблем, който е поставен на европейско ниво, както и в някои страни. В усилията си за преодоляване на този недостиг социалните партньори в Обединеното кралство, особено от страна на работодателите, участват активно в дейности за популяризиране на стратегии за усъвършенстване на уменията, необходими в условията на екологичната икономика. Университети и частни обучаващи организации в Италия разработват курсове за

повишаване на уменията, които ще бъдат необходими на работниците в условията на бъдещата екологична икономика.

Насоки на политиката

- Правителствата, синдикатите, работодателите и други заинтересовани страни навсякъде в Европа до голяма степен са единодушни, че екологичната икономика има потенциал за създаване на значителен брой работни места в бъдеще. Едно от основните предизвикателства е свързано с усвояването на потенциала в тази област и използването му за подобряване на състоянието на икономиките, пострадали от текущата икономическа криза.
- Само с няколко изключения докладът показва наличието на ясно разделение между източните и западните страни, а също така, макар и в по-малка степен, на разделение между южните и северните страни по отношение на степента на ангажиране и мобилизация на социалните партньори и правителствата, както и на съдържанието на инициативите, което отразява разнообразието на националните приоритети.
- Примерите с еко-чековете в Белгия и реструктурирането в Италия показват ясно как социалните партньори могат да повлияят и стимулират процеса на преход, използвайки своите традиционни инструменти на колективното договаряне и колективните договори.
- Екологичният дневен ред също следва да промени съдържанието и формите на социалния диалог. Възможно е да настъпят известни размествания на основните действащи лица и промени по отношение на процесите на социалния диалог. В същото време е възможно да бъдат създадени нови процеси и структури за обсъждане на нововъзникващите проблеми в областта на заетостта, свързани с развиващата се екологична икономика.
- Необходимо е въпросът да се разгледа в дългосрочна перспектива, тъй като екологичната икономика не е бързо решение, което може да подпомогне страните в краткосрочен план. Преминването към алтернативни енергийни източници и ограничаването на емисиите на CO₂, съпроводено с мерки, гарантиращи запазването на конкурентоспособността на икономиките и на актуалността на уменията на работниците, изисква внимателно и дългосрочно планиране, както и солидна политическа рамка. Политиката на ЕС може да послужи като катализатор на този процес.

Допълнителна информация

Докладът „Greening the European economy: Responses and initiatives by Member States and social partners“ („Повишаване на екологичното съответствие на европейската икономика: ответни действия и инициативи на държавите-членки и социалните партньори“) е достъпен онлайн на адрес:
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0972.htm>

Christine Aumayr, служител в отдел „Изследвания“
cau@eurofound.europa.eu